

Київський національний університет театру, кіно і телебачення
імені І. К. Карпенка-Карого

Інститут екранних мистецтв

Кафедра _____

кінознавства

(назва кафедри)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної та
навчальної роботи

 Інга

ЧХАТАРАШВІЛІ-ПЕТРАШ

« 02 » Вересня 2025 рік

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____

другий (магістерський)

(перший (бакалаврський), другий (магістерський), третій (освітньо-науковий, освітньо-творчий))

спеціальність _____

В6 Перформативні мистецтва

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма _____

акторське мистецтво театру і кіно

режисура драматичного театру

мистецтво театру ляльок

театрознавство

(назва освітньої програми)

Розробники: Войналович Олександра Олександрівна, доцент кафедри, кандидат педагогічних наук, доцент, Заслужений працівник освіти України

Викладачі: Войналович Олександра Олександрівна, доцент кафедри, кандидат педагогічних наук, доцент, Заслужений працівник освіти України

РПНД розглянуто і затверджено на засіданні кафедри

кінознавства Інституту екранних мистецтв

(назва кафедри, факультету / інституту)

Протокол від 1.09.2025 № 1

Завідувач кафедри Марина Братерська-Дронь

РПНД погоджено з гарантом освітньої (професійної/наукової/ творчої) програми

Професор Оксана Мусієнко

(підпис)

1.09.2025 № 1

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р.,

Завідувач кафедри _____ (_____), протокол від _____.20__ № ____

(підпис)

(П)

на 20__/20__ н.р.,

Завідувач кафедри _____ (_____), протокол від _____.20__ № ____

(підпис)

(П)

на 20__/20__ н.р.,

Завідувач кафедри _____ (_____), протокол від _____.20__ № ____

(підпис)

(П)

на 20__/20__ н.р.,

Завідувач кафедри _____ (_____), протокол від _____.20__ № ____

(підпис)

(П)

© КНУТКІТ імені І. К. Карпенка-Карого

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма навчання			
	денна		заочна	
Характеристика навчальної дисципліни	<i>Обов'язкова / Вибіркова нормативна</i>			
Курс	1			
Семестр	1		1	
Кількість кредитів -	3		3	
Загальний обсяг годин -	180		180	
Розподіл годин за видами аудиторних занять та самостійної роботи	Лекційні			
	26		6	
	Семінарські			
	6		4	
	Практичні			
	Індивідуальні			
	Лабораторні			
	Самостійна робота			
	72		60	
Вид підсумкового контролю	<i>залік / іспит</i>			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета : Метою викладання навчальної дисципліни «Педагогіка вищої школи» є оволодіння знаннями в галузі теорії і практики освітньо-наукового процесу вищої школи, формування вмінь і компетентностей професійної діяльності майбутнього викладача.

Завдання: Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка вищої школи» є: формування розуміння тенденцій розвитку вищої школи в контексті творення світового освітнього простору та концепції освіти впродовж життя; усвідомлення законодавчо-правових норм та особливостей організації й управління освітнім процесом у закладах вищої освіти в контексті розширення їх автономії; розвиток умінь проектувати, розробляти та впроваджувати інноваційні форми, методи, засоби організації освітнього процесу ЗВО, інтегрувати їх із традиційними, розробляти науково-методичне забезпечення освітнього процесу на основі єдності освіти і науки, компетентнісного підходу, студентоцентрованості й контекстності (практичної спрямованості) навчання; формувати вміння конструювати та розвивати педагогічно доцільні партнерські морально-естетичні суб'єкт-суб'єктні відносини викладач-студент на засадах співробітництва і співтворчості.

Передумови для вивчення: Навчальна дисципліна «Педагогіка вищої школи» є нормативною дисципліною для підготовки магістрів як фахівців другого освітньо-наукового рівня. Її засвоєння є підґрунтям соціально-гуманітарної та професійно-педагогічної підготовки здобувачів вищої освіти, що надає

можливість значно розширити їх науково-педагогічну компетентність і культуру, сформувавши професійно-педагогічний кругозір і світогляд, а також набути професійну готовність до здійснення функцій науково-педагогічної діяльності викладача як ефективного фахівця в сфері вищої освіти. Вивчення означеної дисципліни базується на предметних компетенціях, сформованих під час вивчення курсів «Філософія», «Соціологія», «Культурологія». Оволодіння теоретичними основами, практичними вміннями і навичками з педагогіки вищої школи є підґрунтям для проходження магістрами науково-педагогічної (асистентської) практики у закладі вищої освіти в статусі викладача та куратора студентської академічної групи.

Очікувані результати навчання (РН) за дисципліною:

<p>Знання та розуміння</p>	<p>RH1 Сучасні передові концептуальні та методологічні знання в галузі науково-дослідницької та/або професійної діяльності і на межі предметних галузей знань RH2 Грунтовні знання предметної області та розуміння професії. RH5 Знання процедури встановлення інформаційної цінності і якості педагогічних джерел. RH6 Знання методологічних принципів та методів науково-педагогічного та історико-педагогічного дослідження.</p>
<p>Застосування знань і розуміння (уміння)</p>	<p>RH7 Критичний аналіз, оцінка і синтез нових та складних ідей. RH9 Ініціювати, організовувати та проводити комплексні дослідження в галузі науково-дослідницької та інноваційної діяльності, які приводять до отримання нових знань. RH13 Аналізувати педагогічні праці, виявляючи дискусійні та мало досліджені питання. RH18 Визначати методологічні принципи та методи науково-педагогічного дослідження в залежності від об'єкту і предмету, використовуючи міждисциплінарні підходи. RH19. Вміти будувати причинно-наслідковий (каузальний) ряд із виявленого в педагогічних джерелах фактичного змісту педагогічних ситуацій.</p>
<p>Здатність до комунікації</p>	<p>RH22 Спілкування в діалоговому режимі з широкою науковою спільнотою та громадськістю в освітній галузі наукової та/або професійної діяльності. RH25 Здатність працювати в команді, мати навички міжособистісної взаємодії. RH26 Спілкування з широкою науковою спільнотою та громадськістю в галузі освіти з використанням функцій педагогічного артистизму й засобів педагогічної техніки.</p>
<p>Готовність виявляти автономність та нести відповідальність</p>	<p>RH30 Здатність діяти соціально відповідально та громадянсько свідомо і на основі етичних міркувань (мотивів). RH31 Здатність до саморозвитку і самовдосконалення, нести відповідальність за новизну наукових досліджень та прийняття експертних рішень. RH35 Здатність діяти на засадах академічної доброчесності. RH36 Цінування та повага різноманітності та мультикультурності. RH37 Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.</p>

3. Структура навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни .

Назви тем	Розподіл годин між видами робіт											
	денна форма						заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	пр	лаб	і	с/р		л	пр	лаб	і	с/р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1.1. Предмет, завдання і соціальна місія педагогіки вищої школи	4	2				2	3	2				2
Тема 1.2: Основи наукових досліджень у галузі педагогіки вищої школи	4		2			2	2		1			2
Тема 1.3. Історія і тенденції розвитку вищої освіти	6	2				4	4					4
Разом	14	4	2			8	9	2				8
Тема 2.1. Специфіка організації процесу навчання у вищій школі	8	2				6	6					6
Тема 2.2. Дидактичні підходи і принципи, методи і форми навчання у вищій школі	8	2				6	6	2				4
Тема 2.3. Сучасні технології навчання у вищій школі	8					8	8					8
Тема 2.4. Основи педагогічного контролю та моніторингу якості освітнього процесу у вищій школі	8	2		2		4	8			1		8
Тема 2.5. Студент як суб'єкт навчання і здобувач вищої освіти	8	2				6	8					8
Разом	40	8		2		26	40	2				34
Тема 3.1. Специфіка організації процесу виховання у вищій школі	6	2				4	5	1				4
Тема 232. Принципи, методи і форми виховання у вищій школі	6	2				4	4					4
Тема 3.3. Виховна робота куратора академічної групи	4					4	5					4
Разом	18	4				14	15	1				12

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 4.1. Концептуальні засади педагогічного менеджменту у вищій школі	6	2				4	6	1				4
Тема 4.2. Специфіка науково-педагогічної діяльності викладача вищої школи як менеджера освітнього процесу	6	2				4	4		1			4
Тема 4.3. Система організації науково-методичної роботи у вищій школі	6	2				4	5					4
Разом	18	6				14	15	1				12
Тема 5.1. Інновації в системі вищої освіти	8	2				6	7					7
Тема 5.2. Викладач вищої школи як суб'єкт інноваційної педагогічної діяльності	4	2	2			2	3		1			2
Разом	12	4	2			9	8					8
Усього годин	60	26	6			72	72	6	4			60

4. Програма навчальної дисципліни.

Тема 1.1. Предмет, завдання і соціальна місія педагогіки вищої школи.

Предмет і завдання педагогіки вищої школи. Місце педагогіки вищої школи в системі педагогічних наук, її роль у процесі євроінтеграції і модернізації вищої освіти. Категорії педагогіки вищої школи: професійне виховання, вища освіта, навчання впродовж дослідження, формування і розвиток особистості здобувача освіти як суб'єкта навчання та майбутнього фахівця, освітній процес, професійне самовиховання. Зв'язок педагогіки вищої школи з іншими науками: філософією, соціологією, політологією, соціальною, віковою і педагогічною психологією, логікою, інформатикою, математичною статистикою, методиками викладання навчальних дисциплін.

Актуальні проблеми теорії і практики сучасної педагогіки вищої школи. Методологія, історія, сучасний розвиток освітніх систем вищої школи. Законодавство України про вищу освіту. Державна політика у сфері вищої освіти. Педагогіка вищої школи як науковий напрям. Предмет, мета, завдання інтегрованого освітнього курсу «Педагогіка вищої школи». Оцінка сучасного стану і визначення перспектив розвитку педагогіки вищої школи. Поняття «освітня парадигма» та його трактування в сучасних наукових дослідженнях. Етапи освітньої парадигми вищої школи. Ідея і концепції університету.

Періодизація світового розвитку університетської освіти. Вища педагогічна освіта в єдності традиції та інноватики. Інтернаціоналізація системи вищої освіти України. Світовий освітній простір. Стан та перспективи освітньої глобалізації.

Міжнародні зміни освітньої політики у сфері вищої освіти та головні стратегії реформування сучасної вищої школи.

Основні поняття/ключові слова: педагогіка, вища освіта, освітній процес, розвиток особистості, професійне самовиховання.

Рекомендована література (основна/додаткова): 3, 8, 21.

Тема 1.2. Основи наукових досліджень у галузі педагогіки вищої школи.

Методологія наукового педагогічного дослідження. Сутність поняття «методологія», «методологія педагогіки вищої школи». Етапи наукового педагогічного дослідження. Принципи наукового педагогічного дослідження. Принцип цілісного вивчення педагогічного явища чи процесу. Принцип комплексного використання методів дослідження під час вивчення проблем педагогіки вищої школи. Принцип об'єктивності. Принцип єдності вивчення і виховання особистості студента. Принцип одночасного вивчення студентського колективу і особистості. Принцип історизму. Принцип поєднання наукової сміливості з найбільшою передбачливістю. Принцип глибинного розгляду досліджуваної проблеми. Принцип педагогічної ефективності.

Основні вимоги до проведення науково-педагогічного дослідження у галузі дидактики вищої школи: загальні та специфічні. Логіка наукового педагогічного дослідження. Складові елементи дослідження. Методи наукового педагогічного дослідження. Характеристика емпіричних та теоретичних методів дослідження. Методи математичної статистики. Специфіка науково-педагогічної діяльності магістранта як викладача-дослідника проблем вищої школи.

Основні поняття/ключові слова: методологія, методологія педагогіки вищої школи, наукове дослідження, принципи наукового дослідження,

Рекомендована література (основна/додаткова): 5, 12, 26.

Тема 1.3. Історія і тенденції розвитку вищої освіти.

Виникнення університетів у Європі в епоху середньовіччя. Модель «Підприємницького університету». Модель «Академічного університету». «Корпоративні університети». Модель «Регіонального університетського комплексу». Модель «Відкритого університету». Переваги і недоліки організації освітнього і наукового процесу у різних моделях організації університетської освіти. Системи вищої освіти в зарубіжних країнах: США, Великобританії, Німеччині, Франції, Італії та ін. Стратегічні завдання, пріоритетні напрями та основні шляхи реформування вищої освіти в Європі та світі. Перші вищі навчальні заклади в Україні: Осторозька академія, Києво-Могилянська академія. Провідні класичні університети України. Історія виникнення і розвитку Новоросійського (Одеського) імператорського університету. Сучасна система вищої освіти України в умовах євроінтеграції і модернізації. Ступені і рівні вищої освіти. Специфіка класичної університетської освіти у сучасних умовах: проблеми і перспективи. Шляхи підвищення соціальної відповідальності вищої освіти України.

Основні поняття/ключові слова: система вищої освіти, реформування вищої освіти, модернізація освіти, євроінтеграція.

Рекомендована література (основна/додаткова): 7, 15, 28.

Тема 2.1. Специфіка організації процесу навчання у вищій школі.

Дидактика як галузь педагогіки вищої школи. Сутність процесу навчання у вищій школі, його структура і функції. Мета, завдання та основні категорії дидактики вищої школи. Освітньо-науковий процес у закладі вищої освіти. Поняттєво-категоріальний апарат дидактики вищої школи. Концепції становлення дидактичної системи закладу вищої освіти. Проблеми дидактики вищої школи на сучасному етапі. Завдання дидактики вищої школи. Сутність, структура і функції освітньо-наукового процесу у вищій школі. Суб'єкти освітньо-наукового процесу в закладі вищої освіти.

Діяльність викладача, студента. Обопільний характер процесу навчання. Психолого-педагогічні основи навчально-пізнавальної діяльності студентів. Специфічні особливості сучасного процесу навчання у вищому навчальному закладі. Дидактичні моделі змісту вищої освіти. Види навчання. Зміст стандартизації і гуманізації навчання у вищій школі. Документи, що визначають зміст освіти у вищому навчальному закладі (Навчальний план, навчальна програма і підручник вищої школи). Планування навчального процесу на факультеті, кафедрі.

Основні поняття/ключові слова: дидактика, парадигма вищої освіти, методи організації навчального процесу, види навчання, моделі змісту вищої освіти.

Рекомендована література (основна/додаткова): 7, 14, 29.

Тема 2.2. Дидактичні підходи і принципи, методи і форми навчання у вищій школі.

Форми, методи, засоби навчання у вищій школі. Освітня інноватика. Форми організації навчання у ЗВО. Класифікація форм організації освітнього процесу. Форми контролю, оцінювання та обліку знань, умінь, компетентностей студентів. Форми організації науково-дослідної роботи студентів. Методи і засоби організації освітньо-наукового процесу. Сутність і зміст освітньої інноватики у вищій школі. Інноваційне освітнє середовище. Інноваційні педагогічні технології у ЗВО. Проектування та впровадження освітньої інноватики в дидактичний процес вищої школи. Характеристика провідних дидактичних парадигм.

Компетентнісний підхід як нова парадигма вищої освіти України. Принципи навчання у вищому навчальному закладі. Методи організації навчального процесу у вищій школі. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності. Наочні методи навчання. Практичні методи навчання. Методи навчання залежно від типу пізнавальної діяльності. Методи навчання за логікою передачі інформації. Методи стимулювання обов'язку і відповідальності. Проблемне навчання у вищому навчальному закладі.

Організаційні форми роботи у вищих навчальних закладах. Лекції та методика їх проведення. Функції і види лекцій у вищій школі. Оцінка якості лекції. Семінарські та практичні заняття у вищих навчальних закладах. Критерії оцінювання якості семінарських занять. Педагогічна і виробнича практика студентів. Самостійна робота студентів.

Основні поняття/ключові слова: компетентнісний підхід, принципи навчання, методи організації пізнавальної діяльності, класифікація методів навчання, форма організації навчання, види лекцій, критерії оцінювання.

Рекомендована література (основна/додаткова): 8, 11, 25.

Тема 2.3. Сучасні технології навчання у ЗВО.

Поняття технології навчання. Сутність, особливості та головні ознаки педагогічної технології як системи. Концептуальність, діагностичне визначення цілей і результативності, економічність, алгоритмізованість, проєктованість, цілісність, керованість, корегованість, постійний оперативний зворотний зв'язок, візуалізація, декомпозиція освітнього процесу на взаємопов'язані етапи, координованість і поетапність дій, спрямованих на досягнення запланованого результату, однозначність виконання передбачених процедур і операцій.

Характеристика педагогічної технології на етапах проєктування (поділ процесу на етапи, дії, операції; алгоритмічність; технологічна послідовність реалізації етапів, виконання дій, операцій; управління); функціонування (зміст навчання; методи навчання; система дидактичних засобів; організація навчання); результатів застосування (засвоєння знань – глибина, усвідомленість, системність ціннісно-сміслових ставлень, дієвість, міцність, самостійність; розвиток ціннісних орієнтацій; самореалізація; зміна відносин в освітньому процесі; специфічне мислення – діалектичність, проблемність, аналітичність).

Моральний аспект технологізації освіти. Технології формування педагогічно доцільних відносин в освітньому середовищі. Технологізація інклюзивного освітнього середовища. Засоби і методи практичного впровадження системних освітніх технологій. Характеристика технологій диференційованого, проблемного, активного, інтерактивного, евристичного, модульного навчання. Ігрові технології навчання. Інформаційні технології навчання. Особистісно орієнтований, компетентнісний, андрагогічний та контекстний підходи як концептуальна основа сучасних технологій навчання у ЗВО.

Основні поняття/ключові слова: технології навчання, модульне навчання, сучасні технології навчання.

Рекомендована література (основна/додаткова): 3, 15, 29.

Тема 2.4. Основи педагогічного контролю та моніторингу якості освітнього процесу у вищій школі.

Поняття педагогічного контролю у вищих навчальних закладах, його мета і провідні функції. Оцінювання результатів навчання. Основні види оцінювання результатів навчання учнів (формувальне, поточне, підсумкове (тематичне, семестрове, річне). Діагностування навчальної діяльності як складова освітнього процесу. Перевірка знань, умінь і навичок як провідна функція управління діяльністю. Освітнє, виховне і розвивальне значення перевірки та оцінки навчальних досягнень. Функції контролю та оцінки навчальних досягнень. Психолого-педагогічні вимоги контролю та оцінки досягнень; правила обліку успішності; критерії оцінки роботи викладача та студента; сутність самоконтролю і механізм його формування; самооцінка та її роль у мотивації навчальної

діяльності. Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти. Технічні засоби навчання і програмований контроль в оцінці знань, умінь і навичок студентів.

Основні форми і види контролю знань, умінь, навичок студентів. Вимоги до оцінки знань і предметних компетенцій студентів. Тестування. Методи контролю і самоконтролю ефективністю навчально-пізнавальної та самостійно-дослідницької діяльності студентів. Моніторинг якості освітніх досягнень здобувачів освіти та професійної діяльності викладачів. Складові процесу забезпечення якості вищої освіти (ліцензування, самооцінка, оцінка, атестація, аудит, рейтинг, моніторинг, акредитація). Етапи розвитку політики ЄС у сфері ЗЯВО: розробки й експериментальної перевірки методології та процедур ЗЯВО; інституалізації, стандартизації, стандартизації європейського виміру ЗЯВО.

Основні поняття/ключові слова: педагогічний контроль, форми і види контролю, компетенції, тестування, моніторинг освітніх досягнень.

Рекомендована література (основна/додаткова): 8, 17, 30.

Тема 2.5. Студент як суб'єкт навчання і здобувач вищої освіти

Закономірності розвитку і формування особистості студента як суб'єкта навчальної діяльності, наукового й професійного пізнання. Особливості адаптації студентів до навчання у вищому навчальному закладі. Характеристика студентства як специфічної вікової та соціальної групи. Типологія студентів. Програма і методика вивчення особистості студента та колективу академічної групи. Індивідуальні особливості, гендерні й соціальні характеристики студентів та їх урахування в освітньому процесі вищої школи.

Технологія розробки індивідуального освітнього маршруту студента. Психологічна характеристика студентського віку як періоду юності (ранньої дорослості). Сутність психофізіологічних особливостей, протиріч розвитку, соціальної ситуації розвитку психічних новоутворень. Психологічні особливості пізнавальної діяльності студентів; психологічні основи формування професійного мислення. Характеристика «учіння» як діяльності студентів. Потреби, стимули навчальної діяльності студентів та мотиваційна спрямованість учіння студента. Психологічні механізми мотивації учіння здобувачів освіти - майбутніх фахівців та шляхи її оптимізації.

Студент як суб'єкт взаємодії, на формування творчої індивідуальності якого вона спрямована. Рівні взаємодії (співпідпорядкування, співробітництво, співтворчість). Об'єктивна самооцінка і саморозвиток. Особистісно-сміслова й особистісно-соціальна мотивації. Внутрішній і зовнішній конструкти відносин як педагогічної категорії. Спілкування і діяльність. Розвиток особистості як особистісно-соціальний процес. Методи формування свідомості, суспільної поведінки, стимулювання діяльності і поведінки, контролю й аналізу ефективності освіти і виховання у партнерській педагогіці.

Основні поняття/ключові слова: формування особистості, адаптація здобувачів освіти, типологія здобувача освіти, індивідуальні особливості.

Рекомендована література (основна/додаткова): 4, 13, 27.

Тема 3.1. Специфіка організації процесу виховання у ЗВО.

Сутність понять «виховання», «розвиток», «формування» Взаємозв'язок понять «виховання», «навчання», «освіта». Особливості процесу виховання. Сутність суб'єкт-суб'єктних виховних відносин. Роль і місце виховання в розвитку і формуванні особистості. Потреби, інтереси, здібності, спрямованість особистості як джерело її активності. Соціоцентрична модель виховання. Натуроцентрична модель виховання. Антропоцентрична модель виховання. Сутність та сучасна система виховання студентів у ЗВО. Нові підходи у вихованні студентів.

Поняття виховання, професіоналізації і соціалізації студентів. Мета і провідні завдання національного виховання студентів у закладі вищої освіти. Основні напрями виховання студентів у процесі навчання та позанавчальній діяльності ЗВО. Позааудиторна виховна робота студентів. Студентське самоврядування і його роль у вдосконаленні виховної і культурно-дозвіллевої діяльності студентів.

Основні поняття/ключові слова: виховання, студентське самоврядування, позанавчальна діяльність.

Рекомендована література (основна/додаткова): 6, 18, 30.

Тема 3.2. Принципи, методи і форми виховання у вищій школі

Принципи соціального, наукового й професійного виховання студентської молоді. Характеристика традиційних та інноваційних форм і методів виховання студентів у вищому навчальному закладі. Вибір і використання активних методів і форм стимулювання самодіяльності і творчості, забезпечення регулювання процесу взаємодії засобами пізнання і самопізнання, організації та самоорганізації, контролю і самоконтролю.

Студент як суб'єкт взаємодії, на формування творчої індивідуальності. Рівні взаємодії (співпідпорядкування, співробітництво, співтворчість. Провідні види і технології виховання здобувачів освіти: правове, громадянське, полікультурне, гендерне, моральне, естетичне, валеологічне, професійне. Особистісно-смилова й особистісно-соціальна система формування фахівців. Модифікація відносин як визначальної педагогічної категорії, першооснови і головної умови повноцінного розвитку особистості. Професійне самовиховання.

Основні поняття/ключові слова: принципи виховання, технологія виховання, самовиховання.

Рекомендована література (основна/додаткова): 11, 19, 31.

Тема 3.3. Виховна робота куратора академічної групи.

Статус куратора у закладі вищої освіти. Роль та функції куратора академічної студентської групи. Особливості й напрями виховної діяльності куратора академічної групи як тьютора, фасилітатора, медіатора культур. Планування виховної роботи куратора академічної групи. Критерії й моніторинг ефективності виховної роботи куратора зі студентами. Теорія і практика формування педагогічно доцільних суб'єкт-суб'єктних відносин викладач-студент у вищій школі Сутність і зміст педагогічно доцільних суб'єкт-суб'єктних відносин викладач-студент.

Суб'єкт-суб'єктна особистісно-гуманістична парадигма виховання як об'єктивне явище суспільного розвитку, прогресивна світова тенденція. Міжособистісна взаємодія в педагогічному процесі. Забезпечення перцептивного,

когнітивного й емоційного відображення викладачем та студентом один одного. Модифікація відносин як визначальної педагогічної категорії, першооснови і головної умови повноцінного розвитку особистості. Особливості формування педагогічно доцільних відносин під керівництвом викладача, їх спрямованість на досягнення мети освіти.

Суб'єкт-суб'єктні відносини - сутність, умова і форма особистісно-соціального розвитку, його результат і критерій. Вибір і використання активних методів і форм стимулювання самодіяльності і творчості, забезпечення регулювання процесу взаємодії засобами пізнання і самопізнання, організації та самоорганізації, контролю і самоконтролю.

Основні поняття/ключові слова : куратор, академічна група, тьютор, фасилітатор, медіатор.

Рекомендована література (основна/додаткова): 6, 12, 32.

Тема 4.1. Концептуальні засади педагогічного менеджменту у вищій школі

Мета, провідні напрями й головні завдання діяльності закладу вищої освіти. Правовий статус вищого навчального закладу у сфері вищої освіти й науково-освітніх послуг. Рівні акредитації вищих навчальних закладів в Україні. Типи вищих навчальних закладів. Теорія і практика педагогічного менеджменту у системі вищої освіти. Принципи, структура і специфіка педагогічного менеджменту у класичному університеті. Управління закладом вищої освіти. Академічні свободи і автономія університету. Доктрина університетського суверенітету, історія і традиції академічної автономії. Академічна автономія на тлі суспільно-політичних трансформацій в Україні XIX-XX ст.

Ідеї автономії ЗВО у філософсько-педагогічному дискурсі. Автономія університету крізь призму соціальної і освітньої політики держави. Інституціональний вимір університетської автономії. Принцип автономії в організації та управлінні закладом вищої освіти. Автономія ЗВО в Законі України «Про вищу освіту» (2014). Академічні свободи в освітньо-науковому просторі університету. Якість освіти у вимірі університетської автономії. Шляхи реалізації університетської автономії у світовій практиці.

Основні поняття/ключові слова: ЗВО, педагогічний менеджмент, акредитація, університет.

Рекомендована література (основна/додаткова): 4, 15, 31.

Тема 4.2. Специфіка науково-педагогічної діяльності викладача ЗВО як менеджера освітнього процесу.

Психологічна характеристика діяльності викладача ЗВО. Психологічні особливості самосвідомості викладача: самопізнання. Самооцінка власної особистості професійної діяльності. Світогляд викладача. Особистісні та професійні якості. Авторитет та авторитаризм викладача. Умови імпровізації і науково-педагогічній діяльності. Самоосвіта та саморозвиток та самодетермінація як умови реалізації особистісного та професійного потенціалу сучасного викладача. Сучасні вимоги до викладача.

Викладач ЗВО як суб'єкт науково-педагогічної й дидактичної культури та організатор навчально-виховного процесу. Науково-педагогічна діяльність

викладача вищої школи, її структура та моделі здійснення. Типологія стилів викладацької діяльності викладача вищої школи. Імідж викладача вищої школи. Модель професійної компетентності викладача вищої школи як менеджера освітнього процесу. Моніторинг якості професійної діяльності викладача. Професійна етика й педагогічна деонтологія, аксеологічні аспекти професійно-особистісного розвитку викладача вищої школи.

Основні поняття/ключові слова: науково-педагогічна діяльність, моніторинг якості професійної діяльності, стилі викладацької діяльності.

Рекомендована література (основна/додаткова): 3, 12, 21.

Тема 5.1. Інновації в системі вищої освіти.

Сутність педагогічної інноватики у вищій школі. Ключові поняття навчального курсу (інновація (зміна, реформа, модернізація); інновація в освіті (освітня інновація); інноваційна діяльність; життєвий цикл інновації; інноваційний розвиток; управління інноваційним розвитком; стратегії (програми, проекти) інноваційного розвитку). Суспільно-політичні та соціально-економічні чинники інноваційного розвитку освіти (глобалізація, регіоналізація).

Культурно-освітні чинники інноваційного розвитку освіти (інтернаціоналізація, масовізація). Технологізація як чинник інноваційного розвитку освіти (етапи розвитку, аспекти та виміри розгляду). Шляхи оновлення, реформування й модернізації системи вищої освіти в Україні. Інноваційні процеси в освіті. Переваги інноваційних методів навчання. Найпопулярніші ідеї інноваційних проєктів.

Основні поняття/ключові слова: інноватика, реформування, модернізація, інноваційні процеси.

Рекомендована література (основна/додаткова): 1, 15, 32.

Тема 5.2. Викладач ЗВО як суб'єкт інноваційної педагогічної діяльності.

Поняття інноваційної педагогічної діяльності викладача закладу вищої освіти. Характеристика поняттєвого апарату теми (компетентність, знання, навички, кваліфікація, фахівець, суспільство знань, економіка знань, інновація, інноваційна діяльність, інноваційна компетентність, готовність до інноваційної діяльності).

Сутність і структура інноваційної педагогічної діяльності викладача як суб'єкта дидактичної культури. Чинники формування готовності майбутніх викладачів до інноваційної педагогічної діяльності у вищій школі. Європейська політика формування інноваційних професійних компетентностей для суспільства знань: генеза, організаційні засади, актуальні тенденції. Структури ЄС у сфері професійної освіти: Cedefop, ETF. Аспекти співпраці ETF з країнами-партнерами. Програма ЄС «Актуальні професійні компетентності для сучасної освітньої діяльності».

Основні поняття/ключові слова: інновації, дидактична культура, педагогічна діяльність, інноваційна педагогічна діяльність.

Рекомендована література (основна/додаткова): 7, 13, 33.

5. Методи навчання

У процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання:

- словесні методи: розповідь, лекція, пояснення, бесіда, дискусія;
- наочні методи: ілюстрація, демонстрація, спостереження;
- методи формування практичних умінь та навичок: виконання практичних завдань, розробка схем, таблиць, складання опорних конспектів, складання словника понять;
- методи активного, евристичного і проблемного навчання, мультимедійні презентації.

Основними організаційними формами навчання є: лекції, семінарські заняття, ділові та дидактичні ігри, тренінги, дискусійні форми розгляду педагогічних ситуацій, складання та рішення тематичних кросвордів, дебатні турніри, реферативно-творчі читання, індивідуально-дослідні завдання, робота з нормативними документами про освіту тощо.

6. Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання.

	Завдання	Форма подання	Максимальна кількість балів
1.	Методологія, історія, сучасний розвиток освітніх систем вищої школи.	реферат	4
2.	Специфіка класичної університетської освіти у сучасних умовах: проблеми і перспективи.	повідомлення	4
3.	Шляхи підвищення соціальної відповідальності вищої освіти України.	презентація	4
4.	Роль і місце виховання в розвитку і формуванні особистості.	конспект	2
5.	Сутність суб'єкт-суб'єктних виховних відносин	виступ	2
6.	Взаємозв'язок понять «виховання», «навчання», «освіта».	повідомлення	4
7.	Сутність понять «виховання», «розвиток», «формування».	конспект	2
8.	Науково-педагогічна діяльність викладача вищої школи,	реферат	4
9.	Викладач ЗВО як суб'єкт науково-педагогічної й дидактичної культури та організатор навчально-виховного процесу.	повідомлення	2
10.	Самоосвіта та саморозвиток та самодетермінація як умови реалізації особистісного та професійного потенціалу сучасного викладача.	реферат	4
11.	Умови імпровізації і науково-педагогічній діяльності.	презентація	4
12.	Авторитет та авторитаризм викладача.	повідомлення	2
13.	Особистісні та професійні якості.	реферат	4
14.	Світогляд викладача. Особистісні та професійні якості.	реферат	2
15.	Професійна етика й педагогічна деонтологія	повідомлення	4
16.	Моніторинг якості професійної діяльності викладача.	презентація	2
17.	Модель професійної компетентності викладача вищої школи як менеджера освітнього процесу	презентація	2
18.	Імідж викладача вищої школи.	реферат	4
	Інноваційні процеси в освіті	презентація	2

19.	Шляхи оновлення, реформування й модернізації системи вищої освіти в Україні.	повідомлення	4
20.	Чинники формування готовності майбутніх викладачів до інноваційної педагогічної діяльності у вищій школі	реферат	4

Критерії оцінювання самостійної роботи:

Критерії оцінювання	Кількість балів
Наявність педагогічних рішень, які відповідають вимогам часу	25-30
Оригінальність розкриття теми, рівень творчості	15-20
Рівень самостійного виконання	10-20
Правильність і повнота відповідей на запитання, переконливість аргументів, тактовність	20-30
Наявність аргументованих висновків	20-30
Обсяг і повнота змісту, закінченість	20-30

7. Форми проведення контролю та критерії оцінювання.

Поточний контроль : опитування, тестування знань, оцінювання виконання завдань до семінарських занять (теоретичні та практичні знання, уміння та навички). Опорні конспекти лекцій. Мультимедійні презентації до лекцій. Таблиці, схеми. Науково-педагогічна література.

Критерії оцінювання при поточному контролі:

Критерії оцінювання	Кількість балів
тему розкрито правильно, повно, ґрунтовно, ілюстровано прикладами, фактами, цифрами	30-25
тему розкрито правильно, досить повно, допущено 1-2 неточності, окремі положення розкрито неповно, бракує фактів та ілюстрацій	24-17
тему в основному розкрито, але не повно, не системно, допущено помилки, відсутні посилання на джерела	16-9
тему частково розкрито, бракує обґрунтувань і фактів	8-3
Тему розкрито не правильно	2-1
завдання не виконано	0

Підсумковий (семестровий) контроль – екзамен.

Орієнтовний перелік питань при підсумковому оцінюванні (для екзамену)

1. Загальні основи педагогіки вищої школи.
2. Педагогічний менеджмент як сучасна теорія управління освітою.
3. Студент вищого навчального закладу як об'єкт і суб'єкт навчання та виховання.
4. Вікові особливості студентської молоді.
5. Комплексні форми організації навчання.
6. Роль викладача в організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів.
7. Методологія та методи науково-педагогічного дослідження.
8. Позааудиторна робота студентів. Робота куратора студентської групи.
9. Види контролю та форми перевірки знань, умінь та навичок студентів.
10. Особливості педагогічного процесу у вищому навчальному закладі.
11. Сутність педагогічної інновації.
12. Види, методи та типи контролю та самоконтролю успішності навчання студентів.

13. Вікові особливості студентської молоді.
14. Комплексні форми організації навчання.
15. Роль викладача в організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів.
16. Принципи та методи навчання у вищому навчальному закладі.
17. Готовність до педагогічної діяльності.
18. Мета і завдання виховного процесу у вищому навчальному закладі. Основні напрями виховання студентської молоді.
19. Лекції та методика їх проведення.
20. Педагогічна майстерність.
21. Критерії оцінювання навчальних знань, умінь і навичок студентів.
22. Методика підготовки і проведення семінарських занять у вищому навчальному закладі.
23. Мета, завдання та зміст вищої освіти України.
24. Основні напрями діяльності викладача вищої школи.
25. Ян Амос Коменський – основоположник науки педагогіки.
26. Діалектика зв'язків принципів та методів навчання у вищій школі.
27. Шляхи формування загальної і педагогічної культури викладача вищого навчального закладу.
28. Діагностування результатів навчальної діяльності студентів.
29. Виховання як функція системи освіти.
30. Професійне самовдосконалення майбутніх фахівців.
31. Навчальний процес як категорія дидактики, його закономірні основи.
32. Переваги і недоліки лекції як організаційної форми навчання у вищій школі.
33. Педагогічний професіоналізм викладача вищого навчального закладу.
34. Роль факультативів, спецкурсів і спецсемінарів в індивідуальному навчання студентів вищих навчальних закладів.
35. Соціально-психологічні особливості студентства, їх врахування в організації виховного процесу.
36. Мовна культура викладача вищого навчального закладу та напрями її вдосконалення.
37. Інноваційні освітні технології у вищій школі.
38. Стандарт вищої освіти, шляхи стандартизації вищої освіти.
39. Студентське самоврядування у вищому навчальному закладі.
40. Дидактика як галузь педагогіки вищої школи, основні категорії дидактики.
41. Форми узагальнення результатів наукових досліджень.
42. Сучасні проблеми виховання студентської молоді.
43. Основні етапи педагогічного процесу.
44. Назвіть фактори соціалізації і розвитку особистості.
45. Інтелігентність – інтегративна якість особистості викладача вищої школи.
46. Логіка навчального процесу і структура процесу засвоєння знань студентами.
47. Самовиховання особистості.
48. Кредитно-модульна система навчання у вищих закладах освіти.
49. Навчально-дослідна на науково-дослідна робота студентів-складова дидактичного процесу.
50. Основні напрями розв'язання виховних завдань вищого навчального закладу.

51. Специфіка управління конфліктом та конфліктними ситуаціями в навчальному процесі.
52. Інноваційні процеси в освіті.
53. Виховання як функція системи освіти.
54. Структура, типи конфліктних ситуацій, стилі поведінки у конфлікті.
55. Семінарські та практичні заняття у ЗВО.
56. Закон України про вищу школу, основні положення.
57. Загальна характеристика розвитку вищої освіти за рубежом (приклад).
58. Навчальний процес як категорія дидактики, його закономірні основи.
59. Самостійна робота студентів.
60. Зв'язок педагогіки з іншими науками
61. Педагогіка як наука і мистецтво.
62. Дидактичні погляди Михайла Грушевського.
63. Функції, права та обов'язки викладача вищого навчального закладу, складання робочої програми.
64. Професійна усталеність викладача вищої школи.
65. Педагогічний менеджмент як сучасна теорія управління освітою.
66. Поняття інноваційної педагогічної діяльності викладача закладу вищої освіти.
67. Характеристика поняттєвого апарату теми (компетентність, знання, навички, кваліфікація, фахівець, суспільство знань, економіка знань, інновація, інноваційна діяльність, інноваційна компетентність, готовність до інноваційної діяльності).
68. Сутність і структура інноваційної педагогічної діяльності викладача як суб'єкта дидактичної культури.
69. Чинники формування готовності майбутніх викладачів до інноваційної педагогічної діяльності у ЗВО.
70. Психологічна характеристика діяльності викладача ЗВО.
71. Психологічні особливості самосвідомості викладача: самопізнання.
72. Самооцінка власної особистості професійної діяльності.
73. Світогляд викладача.
74. Особистісні та професійні якості.
75. Авторитет та авторитаризм викладача.
76. Умови імпровізації і науково-педагогічній діяльності.
77. Самоосвіта та саморозвиток та самодетермінація як умови реалізації особистісного та професійного потенціалу сучасного викладача.
78. Сучасні вимоги до викладача.
79. Викладач ЗВО як суб'єкт науково-педагогічної й дидактичної культури та організатор навчально-виховного процесу.
80. Науково-педагогічна діяльність викладача вищої школи, її структура та моделі здійснення.
81. Типологія стилів викладацької діяльності викладача вищої школи.
82. Імідж викладача вищої школи. Модель професійної компетентності.
83. Роль та функції куратора академічної студентської групи.
84. Особливості й напрями виховної діяльності куратора академічної групи як тьютора, фасилітатора, медіатора культур.
85. Планування виховної роботи куратора академічної групи.

86. Критерії й моніторинг ефективності виховної роботи куратора зі студентами.
87. Теорія і практика формування педагогічно доцільних суб'єкт-суб'єктних відносин викладач-студент у вищій школі.
88. Сутність і зміст педагогічно доцільних суб'єкт-суб'єктних відносин викладач-студент.
89. Моніторинг якості освітніх досягнень здобувачів освіти та професійної діяльності викладачів.
90. Складові процесу забезпечення якості вищої освіти (ліцензування, самооцінка, оцінка, атестація, аудит, рейтинг, моніторинг, акредитація).

8. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота							Підсумковий тест (екзамен)	Сума
							60	100
T2	T6	T8	T9	T10	T11	T12		
10	10	10		10		10		

Шкала відповідності оцінок

Оцінка за стобальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Значення оцінки	Рівень компетентності
90 – 100	A	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками	Високий (творчий)
82 – 89	B	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок	Достатній (конструктивно-варіативний)
74 – 81	C	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок	
64 – 73	D	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності	Середній (репродуктивний)
60 – 63	E	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)	
35 – 59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання	Низький (рецептивно-продуктивний)
0 – 34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни	

9. Рекомендована література:

Нормативно-правова база

1. Закон України "Про вищу освіту". Закон від 01.07.2014 № 1556-VII vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu.
2. Закон України «Про наукову і наукову і науково-технічну діяльність».
3. Закон України «Про освіту» № 1060-XII від 23.05.1991 р. Відомості Верховної Ради УРСР. –1991. –№34. –Ст. 451.
4. Наказ МОН України. Про запровадження у вищих навчальних закладах України Європейської кредитно-трансферної системи № 943 16 жовтня 2009 року.
5. Положення про державний вищий заклад освіти. Постанова КМ України від 05.09.1996р. №1074 // Інформ. збірник Мін. освіти і науки України. К., 1997. №1. С.3-22.
6. Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту) : Постанова Кабінету Міністрів України №65 від 20.01.1998 р.
7. Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту). Постанова КМ України від 20.01.1998 р. № 65 // Офіційний вісник України. 1998. №3. С.202-207.
8. Примірний статут вищої освіти. Інформ. зб. МО України. 1997, №20.
9. Про вищу освіту: Закон України № 2984 –III від 17 січня 2002 р. Відомості Верховної Ради України. 2002. №20.
10. Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття») : Постанова Кабінету Міністрів України № 896 від 03. 11.2004 р.
11. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій України: Постанова КМ України №1341 від 23.11.2011 р. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/1326289476970265/page5>
12. Про затвердження Положення про державний вищий заклад освіти : Постанова Кабінету Міністрів України № 1074 від 5.09.1996 р.
13. Про затвердження форм документів з підготовки кадрів у вищих навчальних закладах I-IV рівнів акредитації: Наказ МОНмолодьспорту України № 384 від 29 березня 2012 р.: реєстр в Міністерстві юстиції від 3 травня 2012 р. за № 711/21024.
14. Про Національну доктрину розвитку освіти : Указ Президента України № 347/2002 від 17.04.2002 р.
15. Про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців: Тимчасове положення // Наказ МОН України від 23.01.2004. № 48.
16. Про Положення про національний заклад (установу) України : Указ Президента України № 1334/2004 (1334/2004) від 02.11.2004 р.
17. Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» від 25 червня 2013 року.

Основна:

1. Автомонов П.П. Дидактика вищої школи. Київ, 2008.
2. Артемова Л.В. Педагогіка і методика вищої школи. Київ, 2008. 271 с.

3. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи. Київ, 2016. 383 с.
4. Головенкін В.П. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс]: підручник 2-ге вид., переробл. і доповн. – Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). Київ, 2019. 290 с.
5. Дем'яненко Н.М. Європейський вектор проектування підготовки національних педагогічних кадрів. *Вища освіта України*. Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології». 2012. Т. 1. С. 185-197.
6. Дем'яненко Н.М. Інноваційні підходи до підготовки педагогічних кадрів. *Збірник наукових праць Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. Педагогічні науки*. Полтава, 2012. Вип. 54. С. 46-54.
7. Дем'яненко Н.М. Інноваційні трансформації освітнього простору педагогічного університету. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки / Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка; гол. ред. Носко М.О. Чернігів, 2015. Вип. 130. С. 20-25.*
8. Дем'яненко Н.М. Контекстність підготовки майбутнього педагога: теоретичні підходи, напрями реалізації. *Проблеми освіти: наук. зб. / М-во освіти і науки України, Інститут інноваційних технологій і змісту освіти. 2012. № 70, ч. 1. С. 36-42.*
9. Дем'яненко Н.М. Концепція компетентісно-професійного підходу в підготовці викладача вищого навчального закладу. *Реалізація європейського досвіду компетентісного підходу у вищій школі України: методологічний семінар*. Київ: Педагогічна думка, 2009. С. 322-332.
10. Дем'яненко Н.М. Освітній простір педагогічної магістратури: контекстність навчання. *Проблеми освіти: наук. зб. / М-во освіти і науки України, Інститут інноваційних технологій і змісту освіти. Київ, 2013. Вип. № 74, ч. 1. С. 42-47.*
11. Дем'яненко Н.М. Педагогічна освіта: зміна пріоритетів. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Педагогіка. 2015. № 1(1). С. 20-25.*
12. Дем'яненко Н.М. Підготовка педагогічних кадрів: пошук інноваційної моделі. *Рідна школа. 2012. № 4-5. С. 32-38.*
13. Дем'яненко Н.М. Проєкт Силабусу інваріантного освітнього курсу «Педагогіка вищої школи». *Рідна школа. 2020. № 5-6. С. 14-23.*
14. Дем'яненко Н.М. Світові тенденції розвитку вищої освіти: диверсифікація магістратури. *Проблеми освіти: наук. зб. / М-во освіти і науки України, Інститут інноваційних технологій і змісту освіти. Київ, 2010. Вип. 63. Ч. 1. С. 18-24.*
15. Дем'яненко Н.М. Теоретичні засади упровадження педагогічних інновацій у контекстну підготовку магістрів. *Збірник наукових праць Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. 2014. Вип. 60. С. 66-75.*
16. Дем'яненко Н.М. Теорія і практика контекстного навчання: освітній простір педагогічної магістратури. *Рідна школа. 2013. № 3. С. 12-16.*

17. Дем'яненко Н.М. Університет - основа Європейського регіону вищої освіти. *Збірник наукових праць. Серія: Педагогічні науки / Полтав. держ. пед. ун-т ім. В.Г.Короленка*. Полтава, 2006. Вип. 6 (53). С. 85-92.
18. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: навч. посібник. Київ, 2007. 232 с.
19. Немченко С.Г., Голік О.Б., Лебідь О.В. Педагогіка вищої школи: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Донецьк, 2014. 534 с.
20. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи. Київ, 2017. 470 с.
21. Педагогіка вищої школи: підручник / за ред. В.Г. Кременя, В.П. Андрущенко, В.І. Лугового. Київ, 2009. 256 с.
22. Прокопенко І.Ф., Євдокимов В.І. Педагогічні технології: навч. посібник. Харків, 2006. 278 с.
23. Туркот Т.І. Педагогіка і психологія вищої школи. Херсон, 2013. 515 с.
24. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: навч. посібник. Київ, 2014. 456 с.
25. Demyanenko Natalya. A pedagogical university in the context of a competence-based method of approach. *European applied sciences* (Европейские прикладные науки). Stuttgart, Germany, 2013. # 3-4. С. 77-80.
26. Demyanenko Natalia. Educational innovation studies as a complex system. *Interdisciplinary studies of complex systems. Міждисциплінарні дослідження складних систем*. 2020. № 16. Р. 87-101.
27. Demyanenko N. Historical and paradigmatic development of educational processes in Ukraine: author's substantiation. *Czech-polish historical and pedagogical journal*. 2020. # 2. S. 176-188.
28. Demianienko Natalia. Konceptja podejscia kompetencyjno-zawodowego w przygotowaniu wykładowcy szkoły wyższej. *Innowacje w edukacji akademickiej – szkolnictwo wyższe w procesie zmiany / [pod redakcją naukową Jacka Piekarskiego, Danuty Urbaniak-Zajac]*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2010. S. 377-383.
29. Demyanenko N. Pedagogical innovation in the educational space of university. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, III (26), Issue: 50, BUDAPEST, 2015. P. 22-27.
30. Demianenko N. Pedagogical University in the context of the competence approach. *Zeszyty naukowe. Ostroleckie towarzystwo naukowe*. Ostrołęka, 2013. XXVII. S. 582-591.
31. Demyanenko N.M. Stages of formation, content and current conditions of training pedagogical staff for adult education (andragogues and hierogogues) in Ukraine (experience of the Department of Pedagogy and Psychology of the Higher School, National Pedagogical Drahomanov University, Kyiv, Ukraine). *Section I. Lifelong learning: civilizational dimension, Ukrainian experience. Lifelong learning: trends, challenges, prospects: the collective monograph / edited by N. Demyanenko, V. Benera*. International Science Group. Boston: Primedia eLaunch, 2021. P. 42-57.
32. Demyanenko N.M. Features of developing the Regulations and Program of the Institute of the elderly people (third age). *Section VI. HIEROGOGY IN THE SYSTEM OF LIFELONG LEARNING. Lifelong learning: trends, challenges, prospects: the collective monograph / edited by N. Demyanenko, V. Benera*. International Science Group. Boston: Primedia eLaunch, 2021. P. 344-366.

Lifelong learning: trends, challenges, prospects: the collective monograph / edited by
33. N. Demyanenko, V. Venera. International Science Group. Boston: Primedia
eLaunch, 2021. 366 p.

Додаткова

1. Бех І. Д. Психологічні механізми сходження особистості до духовних цінностей. *Педагогіка і психологія*: наук.-теорет. та інформац. журн. АПН України. 2011. № 2.
2. Бех І. Своєрідність художньої творчості особистості: психологічні акценти. *Мистецтво та освіта*. 2012. № 1. С. 20–21.
3. Блінова О. Є. Психологічні умови толерантності студентів у міжетнічній взаємодії. *Наук. часопис Нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова*. Вип. 26 (50). Ч. 1. К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. С. 166–170. (Серія 12: Психолог. науки : научн. изд.)
4. Бойко А. М. Концептуальні основи особистісно-соціального виховання. *Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні, 1992 - 2002*. Харків, 2002.
5. Бойко А. Парадигмальні напрями виховання: варіанти вибору. *Рідна школа*. 2001. № 3. С. 7-10.
6. Бойко Н. Професійне здоров'я педагога. *Підручник для директора*. 2010. № 6. С. 70-72.
7. Буряк В. Самостійна робота як системоутворюючий елемент навчальної діяльності студентів. *Вища школа*. 2018. № 5. С. 10-24.
8. Бушай І. М. Образ світу молоді з девіантною поведінкою. *Наук. часопис Нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова. Серія Психолог.* 2019. Вип. 26 (50). Ч. 1. С. 191–196.
9. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Київ, 2013.
10. Гейко Є. В. Цілісність особистості як передумова здоров'я сучасної студентської молоді. *Науковий часопис Національного педагогічного ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія Психологічні науки*. 2019. Вип. 26 (50). Ч. 1. С. 218–223.
11. Давиденко А. А. Творчість як процес гармонізації системи. *Педагогіка і психологія*: наук.-теорет. та інформац. журн. НАПН України. 2011. № 4. С. 78–85.
12. Дем'яненко Н. М. Педагогічна парадигма вищої школи України: генеза й еволюція. *Філософія освіти*. 2016. № 2 (4).
13. Зарубінська І. Б. Синдром набутої безпорадності та його профілактика у студентів в процесі викладання іноземної мови. *Педагогіка і психологія: Вісник АПН України*. 2015. № 2. С. 42-48.
14. Ковальчук З. Я. Роль самосвідомості науково-педагогічного працівника у взаємодії зі студентами. *Науковий вісник Львівськ. держ. ун-ту внутр. справ. Серія психологічна*. 2009. Вип. 1-2019. С. 123–134.
15. Кравченко Т. В. Формування образу професійного майбутнього старшокласників у взаємодії сім'ї та школи. *Педагогіка і психологія*: наук.-теорет. та інформ. журн. НАПН України. 2012. № 3. С. 5–10.
16. Крюкова Д. Ф. Психологічні та педагогічні проблеми професійно-особистісного розвитку молоді. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи*: Матеріали II міжн. наук-практ. конф. Хмельницький: ТУП, 2013. С. 74-83.

17. Кузікова С.Б. Психологічні основи становлення суб'єкта саморозвитку в юнацькому віці: Монографія. Суми: Вид-во „МакДен”, 2012. 410 с.
18. Лузан П., Зайцева І. Академічна група в контексті проблеми виховання студентської молоді. *Освіта і управління*. 2012. Т. 5, № 1. С. 151-156.
19. Лукасевич О. А. Особливості досягнення особистісної зрілості студентами вищого навчального закладу. *Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія Психологічні науки*. 2019. Вип. 26 (50). Ч. 1. С. 72–75.
20. Наумчик Н.В. Проблеми і перспективи розвитку психологічної компетентності студентів технічного вузу. *Практична психологія та соціальна робота*. 2010. № 5. С. 73-75.
21. Обран-Лембрик Л. Толерантність як основа адекватних взаємин у полікультурному світі. *Соціальна психологія*. 2019. № 4. С. 73–86.
22. Пилипенко Н.М. Вплив кризи професійного становлення на саморозвиток особистості. *Педагогіка і психологія: Вісник АПН України*. 2015. №2. С. 116-126.
23. Піговська С. Профілактика синдрому емоційного вигорання. *Психолог*. 2011. №14–15.
24. Потапчук Т. Становлення ідентичності студентів вищих педагогічних навчальних закладів. *Вища школа*. 2012. № 7. С. 40–46.
25. Рижак Л. Система освіти в Україні та її перспективи: філософський аналіз. *Вісник Львівського університету. Філософські науки*. 2014. Вип. 6. С. 16–26.
26. Сердюк Л.З. Психологія мотивації учіння майбутніх фахівців: системно-синергетичний підхід: Монографія. Київ: Університет «Україна», 2012. 323 с.
27. Сидоренко С. Формування Європейської зони вищої освіти. *Вища освіта України*. 2014. №1.
28. Трошкіна І.А. Вплив емоційного вигорання на розвиток особистості викладача. *Наука і освіта: наук.-практ. журн. Півд. наук. Центру АПН України*. 2010. № 3. С. 117–121.
29. Фірсова О.Ю. Вплив стану психічного здоров'я студентів у період навчання у ВНЗ на реалізацію їх особистості. *Наука і освіта: наук.-практ. журн. Півд. наук. Центру АПН України*. 2010. № 3. С. 131–137.
30. Хоменко А. Вчинкова діяльність і діалогічне спілкування як чинники гуманізації процесу виховання. *Зб. наук. пр. Полтав. держ. пед. ун-ту ім. В. Г. Короленка. Пед. науки*. 2018. Вип. 6. С. 39-48.
31. Юсупова Н.О. Міжособистісні стосунки студентів в аспекті віртуальної взаємодії. *Практична психологія та соціальна робота*. 2009. № 4. С. 78-80.
32. Ярошенко О.Г., Деркач Т.М. Порівняльний аналіз стилів навчання студентів різних спеціальностей. *Педагогіка і психологія: наук.-теорет. та інформац. журн. НАПН України*. 2012. № 1. С. 43–47.
33. Alla Boyko. Der hervorragende nationale padagoge und patriot der Ukraine Nryhoij Waschtschenko. Kyjiv-Munchen: BoD, 2019. 192 с.
34. Lifelong learning: trends, challenges, prospects: the collective monograph / edited by N. Demyanenko, V. Benera. International Science Group. Boston: Primedia eLaunch, 2021. 366 p.
35. Demyanenko N.M. The idea of “lifelong learning” in the global educational space: history, projection into perspective. *Section I. Lifelong learning: civilizational dimension, Ukrainian experience. Lifelong learning: trends, challenges, prospects: the collective*

- monograph / edited by N. Demyanenko, V. Benera. International Science Group. Boston: Primedia eLaunch, 2021. P. 27-41. <https://doi.org/10.37835/2410-2075-2021-1-01-1>
36. Demyanenko N.M. Stages of formation, content and current conditions of training pedagogical staff for adult education (andragogues and hierogogues) in Ukraine (experience of the Department of Pedagogy and Psychology of the Higher School, National Pedagogical Drahomanov University, Kyiv, Ukraine). *Section I. Lifelong learning: civilizational dimension, Ukrainian experience. Lifelong learning: trends, challenges, prospects: the collective monograph / edited by N. Demyanenko, V. Benera. International Science Group. Boston: Primedia eLaunch, 2021. P. 42-57. <https://doi.org/10.37835/2410-2075-2021-1-01-2>*
37. Demyanenko N.M. The integrated technology of situation simulation in organizing educational environment. *Section III. ANDRAGOGICAL TECHNOLOGIES IN ORGANIZING EDUCATIONAL ENVIRONMENT. Lifelong learning: trends, challenges, prospects: the collective monograph / edited by N. Demyanenko, V. Benera. International Science Group. Boston: Primedia eLaunch, 2021. P. 111-129. <https://doi.org/10.37835/2410-2075-2021-1-01-6>*
38. Demyanenko N.M. Hierogogy in socio-cultural and scientific dimensions. *Section VI. HIEROGOGY IN THE SYSTEM OF LIFELONG LEARNING. Lifelong learning: trends, challenges, prospects: the collective monograph / edited by N. Demyanenko, V. Benera. International Science Group. Boston: Primedia eLaunch, 2021. P. 329-343. <https://doi.org/10.37835/2410-2075-2021-1-01-12>*
39. Demyanenko N.M. Features of developing the Regulations and Program of the Institute of the elderly people (third age). *Section VI. HIEROGOGY IN THE SYSTEM OF LIFELONG LEARNING. Lifelong learning: trends, challenges, prospects: the collective monograph / edited by N. Demyanenko, V. Benera. International Science Group. Boston: Primedia eLaunch, 2021. P. 344-366. <https://doi.org/10.37835/2410-2075-2021-1-01-13>*
40. Demyanenko Natalia. "Innovative author's education systems": a scientific project at National Pedagogical Dragomanov University. *Рідна школа*. 2020. № 1. С. 32-37.
41. Demyanenko Natalia. Tutoring as pedagogical action and new profession: systematic approach to the problem (Тьюторинг як педагогічна дія і нова професія: системний підхід до проблеми). *Вища освіта України*. 2020. №2. С.59-66.
42. DEMYANENKO Natalia, ILLIUSCHENKO Serhii, POVIDAICHYK Mykhailo, DOROSH Tetiana (2021). The Problem of Developing the Reflexivity of Future Specialists in Social and Humanistic Sciences in the Context of Postmodernism. *Postmodern Openings*. Volume 12. Issue 4. P. 171-183. <https://doi.org/10.18662/po/12.4/>
43. Peter Scott, "Globalization in Higher Education: Challenges for the 21st Century," *Journal of Studies in International Education*, 4 (Spring, 2000), pp. 3-10.
44. Philip G. Altbach, "Higher Education and the WTO: Globalization Run Amok," *International Higher Education*, No. 23 (Spring, 2001), pp. 2-4.
45. Grant McBurnie, "Leveraging Globalization as a Policy Paradigm in Higher Education," *Higher Education in Europe* 26 (No. 1, 2001), pp. 12-26.

Інтернет-ресурси

46. <http://osvita.ua/legislation/other/4406/>
47. http://www.psycheya.ru/lib/avt_ag_2.html

48. <http://www.nbuv.gov.ua/> Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського
49. <http://www.mon.gov.ua>
50. <http://pidruchniki.ws/>
51. <http://www.twirpx.com/files/psychology/>
52. <http://nplu.org/> Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого
53. <https://dnpb.gov.ua/ua/> Державна науково-педагогічна бібліотека НАПН України імені В.О. Сухомлинського
54. <http://www.mon.gov.ua/>– Офіційний сайт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.
55. <http://nbuv.gov.ua/>– Сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського.
56. <http://www.dnrb.gov.ua/>– Сайт Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського.
57. <http://www.osvita.org.ua/>– Освітній портал – освіта в Україні, освіта за кордоном.
58. <http://ostriv.in.ua/>– Освітній шкільний інтернет-портал «Острів знань»;
<http://www.gumer.info/>– Библиотека Гумер – гуманитарні науки.